

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elintarvikelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi elintarvikelain muuttamisesta (HE 98/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavana

- lainsäädäntöneuvos Aku-Petteri Korhonen ja neuvotteleva virkamies Anna-Leena Miittinen, maa- ja metsätalousministeriö

- lakimies Hanna Brotherus, Elintarviketurvalisuusvirasto Evira
- erityisasiantuntija Tarja Hartikainen, Suomen Kuntaliitto
- yritysasiantuntija, toiminnanjohtaja Johanna Rinnekari, ProAgria Pohjois-Karjala.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Maaseutuvirasto MAVI
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan elintarvikelakia muutettavaksi. Lakiin lisättäisiin Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvan nimisuojarahjastelmän täytäntöönpanon edellyttämät säännökset. Nimisuojarahjastelma tarkoittaa maataloustuotteiden, elintarvikkeiden ja alkoholipitoisten tuotteiden nimille myönnettävää suojaa, joka liittyy tuotteen maantieteelliseen alkuperään, ominaisuuksiin tai valmistusmenetelmiin.

Esityksen tarkoituksena on tehdä nimisuojarahjasteluun säännöksiin perustuslaista johtuvat säädösten muutokset. Samalla sään-

telyä yhdenmukaistettaisiin siten, että jatkossa täytäntöönpano perustuisi kaikilta osin elintarvikelakiin. Nimisuojarahjastelmaa koskevien hakemusten käsittelyyn liittyvät tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi maa- ja metsätalousministeriöltä Maaseutuvirastolle. Lisäksi otettaisiin käyttöön valvonnan järjestämisen vuoksi tarpeellinen nimisuojarahjastelmaan tuotteiden valmistusta koskeva ilmoitusmenettely.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Perustelut**Yleistä*

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esitys koskee EU:n nimisuojaajärjestelmää. EU:n lainsäädännössä säädetään laatu järjestelmistä, joissa tuotteen nimeä suojataan tuotteen maantieteelliseen alkuperään, ominaisuuksiin tai valmistusmenetelmiin liittyvistä syistä. Tällaisista järjestelmistä on vakiintuneesti käytetty termiä nimisuoja. Nimisuojaan liittyvää EU:n lainsäädäntöä on annettu maataloustuotteiden, elintarvikkeiden, tislattujen alkoholijuomien, maustettujen viinituotteiden ja rypäleвиинien osalta. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimityksiä suojataan alkuperänimityksinä, maantieteellisinä merkintöinä ja aitoina perinteisinä tuotteina.

Täytäntöönpano ja tarkastukset

Valiokunta näkee tarpeelliseksi yhdenmukaisesti täytäntöönpanoa esityksen mukaisesti siten, että jatkossa nimisuojaajärjestelmän täytäntöönpano perustuisi esityksessä kuvatuin tavoin elintarvikelakiin (23/2006). Muutos selkeyttää täytäntöönpanoa, vaikkakaan lakiehdotuksessa ei ole sinänsä ehdotettu muutoksia valvontaviranomaisten tehtäviin.

Nimisuojaatuotteiden tarkastuksista säädetään mm. maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatu järjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 (laatu järjestelmä-/nimisuoja-asetus) 36 ja 37 artiklassa. Tarkastuksen kohteena on nimisuoja-asetuksen mukaisesti tuote-eritelmän noudattaminen, ja tarkastus on tehtävä ennen tuotteen saattamista markkinoille. Tuote on valmistettava tuote-eritelmän¹ mukaisesti, jotta tuote todella täyttää kyseiseen tuotteeseen kohdistuvat vaatimukset.

Asiantuntijakuulemisessa saadun selvityksen perusteella 36 artiklassa mainittu sana "kaikille" ei kuitenkaan viittaa yksittäisiin toimijoihin, joten siitä ei seuraa kaikkia valmistajia tai kaikkia tuotteita koskeva täydellinen ennakkotarkastusvelvollisuus. Ministeriö on selvittänyt asiaa vielä EU:n komissiolta, jolta saadun vastauksen mukaan mainittu "kaikki" sana viittaa tuotekategorioihin (ei toimijoihin), jotka tarkastusten on katettava.

Tarkastukset perustuvat riskianalyysiin, ja nimisuojaajassa se on lähinnä taloudellinen riski (tuotteen nimityksen väärinkäyttö tai harhaanjohtavien tietojen antaminen), jolloin kaikkia toimijoita ei ole tarpeen tarkastaa riskianalyysin perusteella. Tarkastukset käytännössä painottuvat isompiin toimijoihin. Valiokunta toteaa, että nimisuojaatuotteen myynti puolestaan ei edellytä jokaisen valmistajan tarkastamista ja nimisuojaatuotteita voidaan myydä riippumatta siitä, onko valmistajaa tarkastettu. Toimija ei saa tarkastuksen nojalla tai muutenkaan lupaa tai sertifikaattia, eikä tarkastus siten ole toimijan kannalta välttämätön.

Tarkastuksia koskevat EU-asetuksen säännökset ovat olleet voimassa lähes kaksi vuotta, ja nimisuojaajaa koskevat tarkastukset ovat tarkastusviranomaisille jo nykyisinkin kuuluvia tehtäviä. Valiokunta korostaa, että nimisuojaatuotteiden valmistajien ennakkotarkastuksen suhteen ei saa olla tulkintaeroavaisuuksia ministeriön ja alemman hallinnon välillä.

Elintarvikelain 49 §:n nojalla kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tarkastus voidaan tehdä vain, jos on perusteltua syytä epäillä elintarvikemääräyksiä rikotun tai rikottavan laissa rangaittavaksi säädettyllä tavalla. Tarkastuksen kohte-

¹ Tuote-eritelmässä on mm. tuotteen nimi; kuvaus ja tarvittaessa myös raaka-aineiden kuvaus; tuotteen tärkeimmät fyysiset, kemialliset, mikrobiologiset tai aistinvaraiset ominaispiirteet; maantieteellisen alueen rajaus; kuvaus menetelmästä, jolla tuote saadaan aikaan; tuotteen laadun tai ominaispiirteiden sekä maantieteellisen ympäristön välinen yhteys taikka tuotteen perinteisen luonteen määrittävät tärkeimmät tekijät.

na on tuote-eritelmän noudattaminen, joten tämä vaikuttaa tarkastuksen luonteeseen. Saadun selvityksen perusteella lainsäädännössä ei kuitenkaan nimenomaisesti edellytetä tarkastuksia nimisuojuatuotteiden valmistukseen käytettävissä tiloissa. Tarkastusta on siten mahdollista suorittaa myös muissa kuin kotirauhan piirin suojaan kuuluvissa tiloissa. Lisäksi pienten toimijoiden mahdollisesti kotirauhan piirissä valmistamien tuotteiden tarkastamiseen vaikuttaa myös riskianalyysi, pienillä toimijoilla riski on luonnollisesti pienempi.

Ilmoitusvelvollisuus

Esityksen 54 e §:ssä on ehdotettu otettavaksi käyttöön rekisteröityjä nimisuojuatuotteita tuottavan tai valmistavan toimijan ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitettujen tietojen perusteella valvontaviranomaiset voivat suunnitella tarkastuksia kohteisiin, joissa nimisuojuatuotteita on ennen niiden markkinoille saattamista tarkastettava. Valiokunta toteaa, että ilmoitus olisi annettava vain kerran ryhdyttäessä tuottamaan tai valmistamaan nimisuojan kohteena olevaa tuotetta.

Lakiehdotuksen mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee elintarvikealan toimijoita, jotka valmistavat suomalaisia nimisuojuatuotteita. Tuotteita on tällä hetkellä kymmenen: Lapin Puikula, Lapin Poron liha, Lapin Poron kuivaliha, Lapin Poron kylmäsavuliha, Kitkan viisas, Kainuun rönttönen, Puruveden Muikku, Sahti, Kalakukko ja Karjalanpiirakka. Tuotteiden valmistajia on puolestaan tiedossa noin 120 kappaletta.

Valiokunta pitää ilmoitusvelvollisuutta tarpeellisena, sillä ilmoitusvelvollisuuden kautta saadaan nyt tietoon kaikki ne toimijat, jotka

tuottavat tai valmistavat nimisuojuatuotteita. Ilmoitusvelvollisuus parhaimmillaan lisää tietoisuutta nimisuojuatuotteista ja niiden kaupallista hyödyntämistä. Myös alan toimijat ovat pitäneet ilmoitusvelvollisuutta hyvänä asiana, sillä näin hekin saavat tiedon nimisuojuatuotteiden valmistajista. Ilmoitusvelvollisuus on tarpeellinen myös valvonnan järjestämisen vuoksi. Valiokunta korostaa kuitenkin, ettei ilmoitusvelvollisuus saa lisätä tarpeetonta byrokratiaa. Ilmoitus tulee voida antaa erillisenä tai muiden ilmoitusten taikka hakemusten yhteydessä. Alan toimijoiden kannalta on erityisen välttämätöntä pyrkiä tässäkin asiassa menettelyyn, jossa viranomaiselle jo aiemmin ilmoitettuja tietoja ei ole tarpeen ilmoittaa enää uudelleen.

Kansallisesta käsittelystä vastaava viranomainen

Esityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriöltä siirretään Maaseutuvirastolle nimisuojuatuotteita koskevien hakemusten käsittelyyn liittyvät tehtävät. Valiokunta katsoo, että kyseessä on maatalouslainsäädännön alaan kuuluva täytäntönnäpötehtävä, joka siten luontevasti kuuluu Maaseutuvirastolle. Hakemuksia on ollut keskimäärin vain 1 kappale vuodessa, eikä tilanteen oleteta sanottavasti muuttuvan.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

MmVM 13/2014 vp — HE 98/2014 vp

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Pirkko Mattila /ps
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Jari Myllykoski /vas
jäs.	Heikki Autto /kok	Mats Nylund /r
	Reijo Hongisto /ps	Janne Sankelo /kok
	Anne Kalmari /kesk	Tytti Tuppurainen /sd
	Jukka Kopra /kok	vjäs. Simo Rundgren /kesk.
	Timo V. Korhonen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

eduskuntasihteeri Antti Linna.